Tietosuojan osoitusvelvollisuutta edistävät työpajatilaisuudet

#tuki2018 #stöd2018

Työpaja #8 – 19.1.2018

- **Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet ja ulkoisen tiedonantovelvoitteen täyttäminen**
- **Tietosuojan politiikat ja ohjeistukset**

Kuntaliitto Kommunförbundet

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Valtori | Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Viestintävirasto

Tilaisuuden ohjelma *(Työpaja #8 – 19.1.2018)*

#tuki2018 #stöd2018

- 8.30 Kahvi
- 9.00 Tilaisuuden avaus – Tuula Seppo, Kuntaliitto & Kimmo Rousku, valtiovarainministeriö
- 9.15 – 10.15 Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet ja ulkoisten tiedonantovelvoitteiden täyttäminen
- 10.15 – 10.30 Bio- ja jaloittelutauko
- 10.30 – 11.00 Ryhmätehtävä 1
- 11.00 – 12.00 Tietosuojan politiikat ja ohjeistukset
- 12.00 – 13.00 Lounastauko (omakustanne)
- 13.00 – 13.45 ePrivacy, Johanna Tuohino, Liikenne- ja viestintäministeriö
- 13.45 – 14.45 Tietosuojan politiikat ja ohjeistukset
- 14.45 – 15.00 Kahvitauko
- 15.00 – 15.45 Ryhmätehtävä 2
- 15.45 – 16.00 Kotitehtävän esittely
- 16.00 – 16.15 Yhteenveto
- 16.15 Työpaja päättyy

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

#tuki2018 #stöd2018

- Henkilötietojen käsittelylle on aina oltava laissa säädetty käsittelyn oikeusperuste
  - 5 artikla määrittelee henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet, kuten sen, että henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi
  - 5 artiklassa säädetään myös, että rekisterinpitäjä on kyettävä osoittamaan noudattavansa kyseisessä artiklassa esitettyjä vaatimuksia
  - 6 artiklassa säädetään, että käsittely on lainmukaista ainoastaan, jos vähintään yksi kyseisen artiklan edellytyksistä täyttyy
- Käsite oikeusperusteesta ei ole sinänsä uusi, mutta asetuksen mukaiset käsittelyn oikeusperusteet eroavat joiltakin osin henkilötietolain vastaavista *(HeTiL 8 § Käsittelyn yleiset edellytykset)*

6 artikla – Käsittelyn lainmukaisuus

#tuki2018 #stöd2018

1. Käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin vähintään yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

a) Suostumus
Rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten
b) Sopimus
Käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena, tai sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä
c) Lakisääteinen velvoite
Käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi

6 artikla – Käsittelyn lainmukaisuus

#tuki2018 #stöd2018

d) Elintärkeä etu
Käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi
e) Yleinen etu
Käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi
f) Oikeutettu etu
Käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi

Lakisääteinen velvoite tai yleinen etu

#tuki2018 #stöd2018

- Kun käsittely tapahtuu rekisterinpitäjää koskevan lakisääteisen velvoitteen mukaisesti tai kun se on tarpeen yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi, käsittelyllä olisi oltava perusta [ja tarkoitus] unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. *(Resitaali 45)*
- Ei edellytetä, että kaikkia yksittäisiä tiedonkäsittelytilanteita varten olisi olemassa erityislaki. *(Resitaali 45)*
  - Useiden käsittelytoimien perustana oleva yksi laki voi olla riittävä käsittelyn perustuessa rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteeseen tai jos käsittely on tarpeen yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi. *(Resitaali 45)*
- Julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulisi lähtökohtaisesti perustua näihin henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteisiin

Lakisääteinen velvoite tai yleinen etu

- Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan kansallista liikkumavaraa käytettäessä, kansallinen lainsäädäntö voi sisältää yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi määrittelemällä täsmällisemmin tietojenkäsittely- ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, jotka koskevat
  - yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta;
  - käsiteltävien tietojen tyyppiä;
  - asianomaisia rekisteröityjä;
  - yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa;
  - käyttötarkoitussidonnaisuutta;
  - säilytysaikoja;
  - käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten.

Lakisääteinen velvoite tai yleinen etu

- Unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä olisi myös määritettävä, olisiko yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi rekisterinpitäjän oltava julkinen viranomainen tai muu julkis- tai yksityisoikeudellinen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, esimerkiksi ammatillinen yhteenliittymä, kun se on perusteltua yleistä etua koskevien syiden, kuten terveyteen liittyvien syiden vuoksi, esimerkiksi kansanterveyden ja sosiaalisen suojelun alalla ja terveydenhuoltopalvelujen hallintoa varten. *(Resitaali 45)*

Sopimus

#tuki2018 #stöd2018

- *Käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena, tai sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä*
- Osapuolten välillä on olemassa oleva sopimus tai tällaisen valmistelu on käynnissä
  - Käsittelyä olisi pidettävä lainmukaisena, kun se on tarpeen sopimuksen yhteydessä tai suunnitellun sopimuksen tekemistä varten *(Resitaali 44)*
- Rekisterinpitäjällä on tarve käsitellä rekisteröidyn henkilötietoja rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välisen sopimusvelvoitteen hoitamiseksi

Suostumus

- Suostumus olisi annettava selkeästi suostumusta ilmaisevalla toimella, kuten kirjallisella, mukaan lukien sähköisellä, tai suullisella lausumalla *(resitaali 32)*
- Käy ilmi rekisteröidyn vapaaehtoinen, yksilöity, tietoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisu, jolla hän hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn *(resitaali 32)*
- Eli rekisteröity toimii tavalla, joka selkeästi osoittaa tässä yhteydessä, että hän hyväksyy henkilötietojensa käsittelyä koskevan ehdotuksen *(resitaali 32)*
- Jos käsittelyllä on useita tarkoituksia, suostumus olisi annettava kaikkia käsittelytarkoituksia varten *(resitaali 32)*

Suostumus

- Jotta voidaan varmistaa, että suostumus on annettu vapaaehtoisesti, suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen peruste henkilötietojen käsittelylle sellaisessa erityistilanteessa, jossa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. *(Resitaali 43)*
    - **Tämä koskee erityisesti tilannetta, jossa rekisterinpitäjänä on viranomainen** ja jossa on sen vuoksi epätodennäköistä, että suostumus on annettu vapaaehtoisesti kaikissa kyseiseen tilanteeseen liittyvissä olosuhteissa. *(Resitaali 43)*
- Jos käsittely perustuu aiemman sääntelyn mukaiseen suostumukseen, rekisteröidyn ei tarvitse antaa henkilötietojen käsittelijälle uudestaan suostumustaan käsittelyn jatkamiseen asetuksen soveltamisen alkamispäivän jälkeen, jos suostumuksen antamistapa on ollut asetuksen edellytysten mukainen.

Suostumus

- Kun tietojenkäsittely perustuu rekisteröidyn suostumukseen, rekisterinpitäjän olisi voitava osoittaa, että rekisteröity on antanut suostumuksensa käsittelytoimiin. *(Resitaali 42)*
- Tietoisen suostumuksen antamiseksi rekisteröidyn olisi tiedettävä vähintään rekisterinpitäjän henkilöllisyys ja tarkoitukset, joita varten henkilötietoja on määrä käsitellä. *(Resitaali 42)*
- Suostumusta ei voida pitää vapaaehtoisesti annettuna, jos rekisteröidyllä ei ole todellista vapaan valinnan mahdollisuutta ja jos hän ei voi myöhemmin kieltäytyä suostumuksen antamisesta tai peruuttaa sitä ilman, että siitä aiheutuu hänelle haittaa. *(Resitaali 42)*

Suostumus

#tuki2018 #stöd2018

- Rekisteröidyillä tulee olla aina riittävät tiedot henkilötietojen käsittelystä ja siihen liittyvistä seurauksista, jotta voidaan varmistaa, että annettu suostumus edustaa informoitua valintaa
- Suostumuksen voi aina peruuttaa ja oikeus henkilötietojen käsittelyyn on riippuvainen tästä suostumuksesta
- Tästä johtuen kannattaa harkita tarkasti, milloin henkilötietojen käsittelyperusteena käytetään rekisteröidyn suostumusta
- Ensin kannattaa aina analysoida, löytyykö lainsäädännöstä joku muu peruste henkilötietojen käsittelylle

Suostumus

- Joissain tapauksissa myös viranomainen saattaa kuitenkin voida tukeutua suostumukseen käsittelyn oikeusperusteena, kuten esim.

a. Oppilaitos pyytää opiskelijoilta suostumuksen käyttää heidän kuviaan koulun lehdessä…

b. Kunnan suorittamiin tietöihin liittyen tarjotaan sähköpostitse välitettäviä tiedotteita…

Elintärkeä etu

- Henkilötietojen käsittelyä olisi pidettävä lainmukaisena myös silloin, kun se on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön hengen kannalta olennaisten etujen suojelemiseksi. *(Resitaali 46)*
- Henkilötietoja olisi lähtökohtaisesti voitava käsitellä ainoastaan toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun perusteella, silloin kun käsittelyllä ei ole muuta ilmeistä käsittelyn oikeusperustetta. *(Resitaali 46)*
- Tietyntyyppinen käsittely voi palvella sekä yleistä etua että rekisteröidyn elintärkeää etua koskevia tärkeitä syitä esimerkiksi silloin, kun tietojenkäsittely on tärkeää humanitaarisista syistä, kuten epidemioiden ja niiden leviämisen seuraamiseksi tai humanitaarisissa hätätilanteissa, erityisesti luonnonkatastrofien ja ihmisen aiheuttamien katastrofien yhteydessä. *(Resitaali 46)*

Oikeutettu etu

- *Käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi*
- Ei sovelleta tietojenkäsittelyyn, jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä
  - Koska lainsäätäjän tehtävä on vahvistaa lailla käsittelyn oikeusperuste, jonka nojalla viranomaiset voivat käsitellä henkilötietoja, tätä käsittelyn oikeusperustetta ei olisi sovellettava viranomaisten tehtäviensä yhteydessä suorittamaan tietojenkäsittelyyn. *(Resitaali 47)*

Osoitusvelvollisuus

#tuki2018 #stöd2018

- Osoitusvelvollisuuden periaate edellyttää, että pystytään osoittamaan vaatimustenmukaisuus tietosuoja-asetuksen kanssa
- Oikeusperusteen osalta tämä tarkoittaa, että tulee kyetä osoittamaan, että ollaan asianmukaisesti arvioitu, mikä käsittelyn oikeusperuste soveltuu kuhunkin käsittelytarkoitukseen ja voidaan tämä perustella
- Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tulee ylläpitää dokumentaatiota siitä, mihin oikeusperusteeseen tukeudutaan missäkin käsittelytarkoituksessa ja miksi koetaan, että kyseinen peruste on soveltuva

Mitä tehdä?

#tuki2018 #stöd2018

- Varmistetaan, että henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet ovat selvillä ja yhä sovellettavissa tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaisesti
  - Katselmoidaan ja arvioidaan perusteet henkilötietojen käsittelylle ja varmistetaan, että soveltuvin oikeusperuste on valittu
  - Varmistetaan, että henkilötietojen käsittely on välttämätöntä kyseiseen tarkoitukseen ja ollaan varmoja, ettei ole muuta järkevää keinoa saavuttaa samaa asiaa
- Dokumentoidaan tunnistetut käsittelyn oikeusperusteet ja otetaan ne osaksi tiedonantoja *(13 ja 14 artiklat)*

Mitä tehdä?

#tuki2018 #stöd2018

- Uusissa käsittelytoimissa oikeusperusteen määrittäminen on tärkeää tehdä ennen henkilötietojen käsittelyn aloittamista
- Määrittely ja käsittelyn oikeusperusteen valitseminen on tärkeää saada kerralla oikein
    - Jos myöhemmin huomataan, ettei oikeusperuste ollutkaan soveltuva tai paras mahdollinen, ei sitä voida vain yksinkertaisesti vaihtaa toiseen
    - Jälkeenpäin tapahtuva oikeusperusteen vaihdos voi olla epäoikeudenmukaista rekisteröityä kohtaan ja johtaa osoitusvelvollisuus- ja läpinäkyvyysvaatimusten rikkomiseen

Ulkoisten tiedonantovelvoitteiden täyttäminen (13 ja 14 artiklat)

Läpinäkyvyys

#tuki2018 #stöd2018

- Läpinäkyvyys on yksi tietosuoja-asetuksen keskeisiä periaatteita
- Sen tarkoituksena on luoda luottamusta niihin käsittelyprosesseihin, jotka vaikuttavat rekisteröityihin, tarjoten heille mahdollisuuden ymmärtää sekä haastaa näitä prosesseja
- 5 artiklan mukaan henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi sekä rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan se
- Läpinäkyvyyden periaate päätee läpi koko henkilötietojen käsittelyn elinkaaren
- Asianmukaisen ja läpinäkyvän käsittelyn periaatteiden mukaisesti rekisteröidylle on ilmoitettava henkilötietojen käsittelystä ja sen tarkoituksista. *(Resitaali 60)*
- Rekisteröidyille olisi oltava läpinäkyvää, miten heitä koskevia henkilötietoja kerätään ja käytetään *(Resitaali 39)*

Rekisteröidyn informointi

#tuki2018 #stöd2018

- Rekisteröidyn informointia käsitellään asetuksen 12 – 14 artikloissa
- Informoinnin tulee noudattaa seuraavia periaatteita:
  - kaikki käsittelyä koskevat tiedot toimitetaan tiiviisti esitetyssä, läpinäkyvässä, helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa
  - selkeällä ja yksinkertaisella kielellä (varsinkin silloin, kun tiedot on tarkoitettu erityisesti lapselle)
  - Tiedot on toimitettava kirjallisesti tai muulla tavoin ja tapauksen mukaan sähköisessä muodossa
  - Jos rekisteröity sitä pyytää, tiedot voidaan antaa suullisesti
  - Tiedonanto tulee tehdä maksutta

Tiiviisti esitetty, läpinäkyvä, helposti ymmärrettävä ja saatavilla oleva

#tuki2018 #stöd2018

- Informoinnin oltava tehokasta ja ytimekästä, selvästi erotettua muusta ei tietosuojaan liittyvästä informaatiosta
- Rekisteröidyn on kyettävä tiedon annon läpinäkyvyyden perusteella määrittelemään henkilötietojen käsittelyn laajuus ja seuraukset
- Oltava kohderyhmän keskivertoedustajan ymmärrettävissä
- Tietoa ei tule joutua etsimään, vaan tiedonannon sijainnin on oltava ilmeisesti selvä

Selkeä ja yksinkertainen kieli

- Informaatio tulee esittää mahdollisimman yksinkertaisella tavalla välttäen monimutkaisia lauseita ja rakenteita
- Tiedon tulee olla konkreettista ja definitiivistä välttäen abstrakteja ja ristiriitaisia ilmaisuja, jotka jättävät varaa tulkinnalle
- Tiedonannon sisällön (lause- ja kappalerakenteet) tulee olla selkeästi rakennettua
- Tiedonannon ei tule sisältää liian juridista, teknistä tai muuten asiantuntijakieltä ja –terminologiaa
- Kun tiedonannot suoritetaan useilla kielillä, on varmistettava käännösten yhdenmukaisuus sekä selkeys

Kirjallisesti tai muulla tavoin

#tuki2018 #stöd2018

- Tiedot on toimitettava kirjallisesti tai muulla tavoin ja tapauksen mukaan sähköisessä muodossa
- Kerroksittainen/ vaiheittainen tiedonanto
  - Layereded + push & pull
- Tiedot voidaan antaa rekisteröidyille yhdistettynä vakiomuotoisiin kuvakkeisiin, jotta suunnitellusta käsittelystä voidaan antaa mielekäs yleiskuva helposti erottuvalla, ymmärrettävällä ja selvästi luettavissa olevalla tavalla
- Tiedonannon tapa tulee olla sopiva kyseiseen tilanteeseen
- Huomioitava tarvittaessa muut mahdolliset keinot

Tiedonannon sisältö (13 artikla)

#tuki2018 #stöd2018

	Kerättäessä rekisteröidyltä häntä koskevia henkilötietoja rekisterinpitäjän on silloin, kun henkilötietoja saadaan, toimitettava rekisteröidylle kaikki seuraavat tiedot:
a)	rekisterinpitäjän ja tapauksen mukaan tämän mahdollisen edustajan identiteetti ja yhteystiedot;
b)	tapauksen mukaan tietosuojavastaavan yhteystiedot;
c)	henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä käsittelyn oikeusperuste
d)	rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutetut edut, jos käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan f alakohtaan;
e)	henkilötietojen vastaanottajat tai vastaanottajaryhmät;
f)	tapauksen mukaan tieto siitä, että rekisterinpitäjä aikoo siirtää henkilötietoja kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle, ja tieto tietosuojan riittävyyttä koskevan komission päätöksen olemassaolosta

Tiedonannon sisältö (13 artikla)

#tuki2018 #stöd2018

	Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi rekisterinpitäjän on silloin, kun henkilötietoja saadaan, toimitettava rekisteröidylle seuraavat lisätiedot, jotka ovat tarpeen asianmukaisen ja läpinäkyvän käsittelyn takaamiseksi:
a)	henkilötietojen säilytysaika tai jos se ei ole mahdollista, tämän ajan määrittämiskriteerit;
b)	rekisteröidyn oikeus pyytää rekisterinpitäjältä pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää kyseisten tietojen oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa käsittelyä sekä oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen;
c)	oikeus peruuttaa suostumus milloin tahansa tämän vaikuttamatta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen, jos käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan a alakohtaan tai 9 artiklan 2 kohdan a alakohtaan;

Tiedonannon sisältö (13 artikla)

#tuki2018 #stöd2018

	Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi rekisterinpitäjän on silloin, kun henkilötietoja saadaan, toimitettava rekisteröidylle seuraavat lisätiedot, jotka ovat tarpeen asianmukaisen ja läpinäkyvän käsittelyn takaamiseksi:
d)	oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle;
e)	onko henkilötietojen antaminen lakisääteinen tai sopimukseen perustuva vaatimus taikka sopimuksen tekemisen edellyttämä vaatimus sekä onko rekisteröidyn pakko toimittaa henkilötiedot ja tällaisten tietojen antamatta jättämisen mahdolliset seuraukset;
f)	automaattisen päätöksenteon, muun muassa 22 artiklan 1 ja 4 kohdassa tarkoitetun profiloinnin olemassaolo, sekä ainakin näissä tapauksissa merkitykselliset tiedot käsittelyyn liittyvästä logiikasta samoin kuin kyseisen käsittelyn merkittävyys ja mahdolliset seuraukset rekisteröidylle.

Tietosuojaseloste ja rekisteriselosteet

#tuki2018 #stöd2018

- Tietosuoja-asetus ei tunne käsitettä rekisteriseloste, joka on ollut Suomessa kansallinen henkilörekisterilaissa ja henkilötietolaissa ollut käsite
- Tietosuoja-asetus ei aseta tarkempia muotovaatimuksia tiedonannolle, vaan edellyttää, että rekisterinpitäjä toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet toimittaakseen rekisteröidylle kaikki käsittelyä koskevat tiedot

Milloin informoinnin tulee tapahtua?

#tuki2018 #stöd2018

- 13 ja 14 artiklat määrittävät ne tiedot, jotka tulee toimittaa rekisteröidylle käsittelyn elinkaaren alkuvaiheessa
- Kerättäessä rekisteröidyltä itseltään häntä koskevia henkilötietoja, informoinnin on tapahduttava tiedon keruun yhteydessä
- Kun tietoja ei ole saatu rekisteröidyltä, informoinnin on tapahduttava
  - kohtuullisen ajan kuluttua mutta viimeistään kuukauden kuluessa henkilötietojen saamisesta ottaen huomioon tietojen käsittelyyn liittyvät erityiset olosuhteet
    - jos henkilötietoja käytetään viestintään asianomaisen rekisteröidyn kanssa, viimeistään silloin kun rekisteröityyn ollaan yhteydessä ensimmäisen kerran
    - jos henkilötietoja on tarkoitus luovuttaa toiselle vastaanottajalle, viimeistään silloin kun näitä tietoja luovutetaan ensimmäisen kerran

Käsittelyn muuttuessa

#tuki2018 #stöd2018

- Jos henkilötietoja aiotaan käsitellä edelleen muuhun tarkoitukseen kuin siihen, johon henkilötiedot kerättiin, on ilmoitettava rekisteröidylle ennen kyseistä jatkokäsittelyä tästä muusta tarkoituksesta ja annettava kaikki asiaankuuluvat lisätiedot
- Ilmoituksen ja käsittelyn aloittamisen välillä tulisi olla kohtuullinen aika, jotta rekisteröidyille jää aikaa tarkastella tätä jatkokäsittelyä ja tarvittaessa käyttää oikeuksiaan siihen liittyen
- Rekisteröidylle ei saa tulla yllätyksenä, mihin tarkoitukseen heidän henkilötietojaan käsitellään

Poikkeukset

#tuki2018 #stöd2018

- Ei kuitenkaan tarvitse vaatia tietojen antamista silloin kun rekisteröidyllä jo on tämä tieto, kun lainsäädännössä nimenomaisesti säädetään henkilötietojen tallentamisesta tai luovuttamisesta tai kun tietojen toimittaminen rekisteröidylle osoittautuu mahdottomaksi tai vaatisi kohtuuttomia ponnistuksia. *(Resitaali 62)*
- Viimeksi mainittu tilanne liittyy erityisesti tapauksiin, jossa käsittely tapahtuu yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten. Tällöin olisi voitava ottaa huomioon rekisteröityjen määrä, tietojen ikä ja mahdollisesti hyväksytyt asianmukaiset suojatoimet. *(Resitaali 62)*

Mitä tehdä?

#tuki2018 #stöd2018

- Suunniteltava, miten riittävät tiedonannot tullaan toteuttamaan
- Katselmoitava ja arvioitava rekisteröidyille suunnatut tiedonannot ja varmistettava, että ne noudattavat läpinäkyvyyden periaatetta sekä sisältävät asetuksen vaatimat asiat
- Suunniteltava, miten ja missä vaiheessa rekisteröityä informoidaan, jos tietoja ei kerätä tältä itseltään

Bio- ja jaloittelutauko
15 min

RYHMÄTEHTÄVÄ
Ulkoiset tiedonannot

Ryhmätehtävä

#tuki2018 #stöd2018

- Miten hoidatte tiedonannot rekisteröidyille organisaatioissanne tällä hetkellä?
- Miten tiedonannot olisi järkevintä hoitaa tulevaisuudessa?
    - Yksi kaiken kattava tiedonanto?
    - Käsittelytoimintoihin/ loogisiin rekisterikokonaisuuksiin liittyvät erilliset tiedonannot?
    - Tunnistetaanko jo tässä vaiheessa hyviä käytössä olevia tai käyttöön tulevia erilaisia metodeita normaalin tekstimuotoisen tiedonannon sijaan tai tueksi?

Tietosuojan politiikat, periaatteet ja ohjeistukset

Osoitusvelvollisuus

#tuki2018 #stöd2018

Rekisterinpitäjä vastaa siitä, ja sen on pystyttävä osoittamaan se, että henkilötiedon käsittelyä koskevia periaatteita (art. 5) on noudatettu.

Ottaen huomioon käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset sekä luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat, todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat riskit rekisterinpitäjän on toteutettava tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa ja osoittaa, että käsittelyssä noudatetaan tätä asetusta. (24 artikla)

Osoitusvelvollisuus käytännössä

#tuki2018 #stöd2018

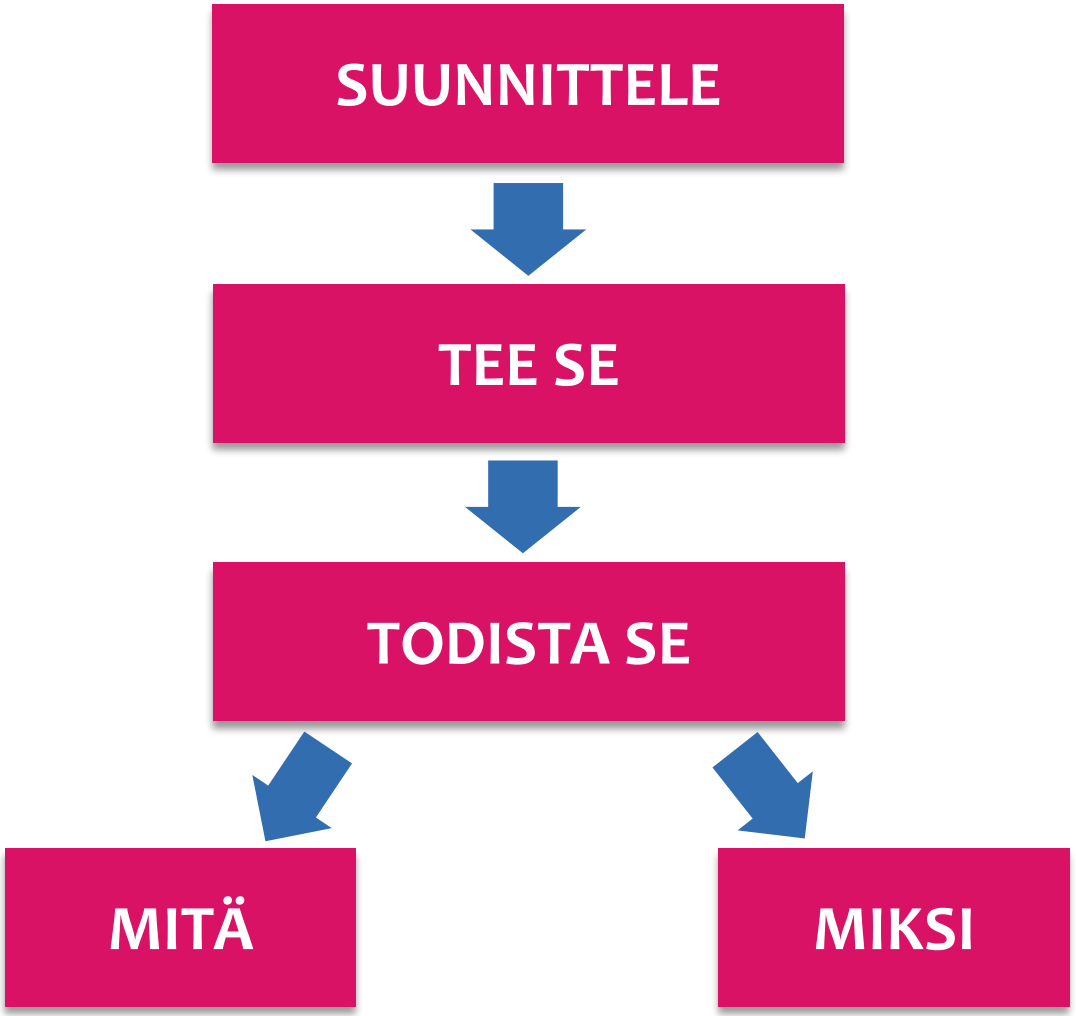

Osoitusvelvollisuus käytännössä

#tuki2018 #stöd2018

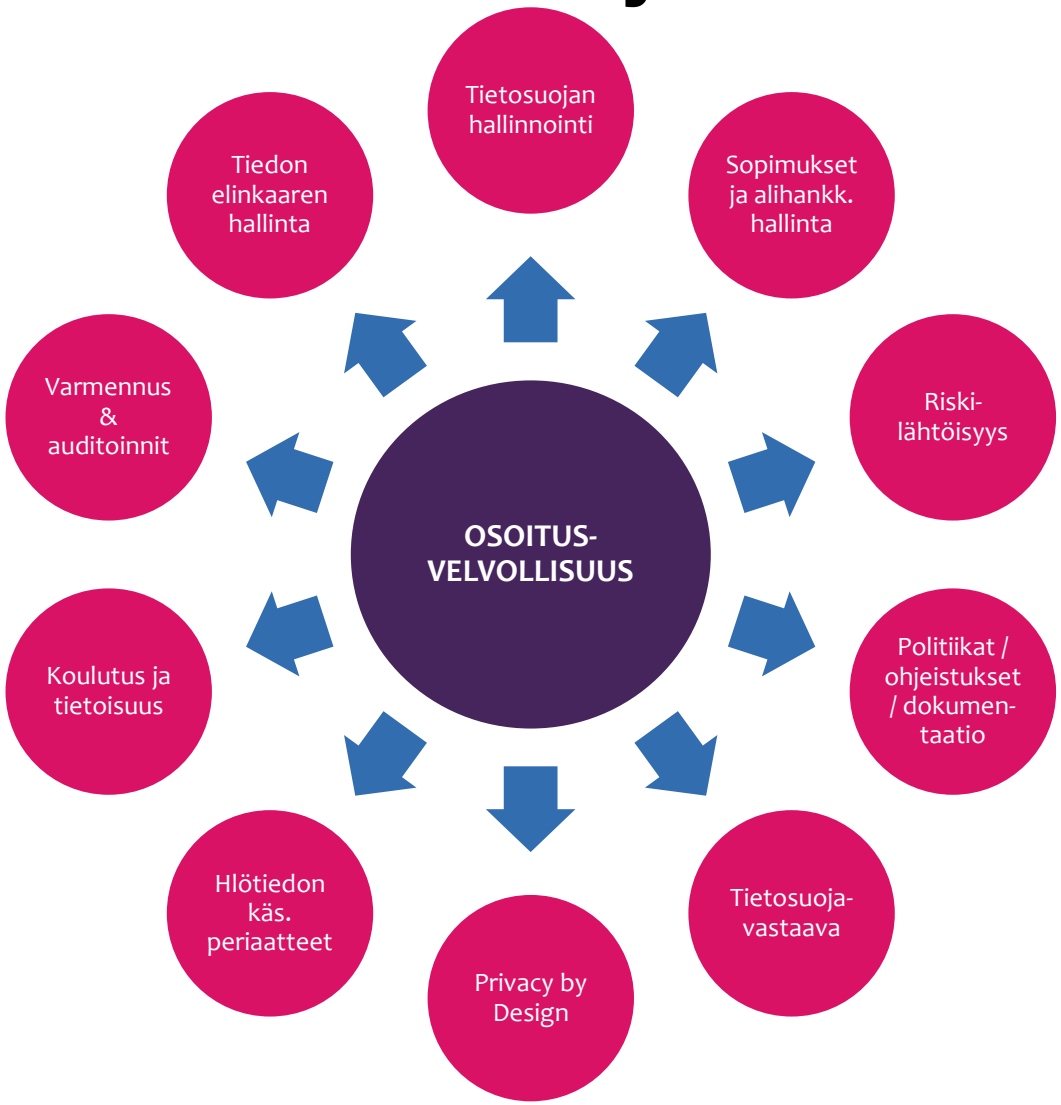

Tietosuojan hallinnointi

#tuki2018 #stöd2018

- Rekisterinpitäjän tietosuojavelvollisuudet koskettavat kaikkia organisaation käsittelemiä henkilötietoja, olipa kyseessä yksityishenkilöiden, yhteistyökumppaneiden, asiakkaiden tai organisaation henkilöstön tiedot.
- Jotta tietosuojasta voidaan huolehtia organisaation laajuisesti huomioiden kaikki käsiteltävät tiedot, tulee tietosuojan hallinnointi vastuuttaa organisaatiossa sekä varata riittävästi resursseja koko organisaation tietosuojatehtävien toteuttamiseen.
- Tietosuojalle on tärkeää luoda hallintamalli, jonka avulla tietosuojan suunnitelman mukainen hallinnointi ja toteutus varmistetaan

Tietosuojan hallinnointi

#tuki2018 #stöd2018

Tietosuojan hallinnointiin kuuluu mm.

Johdon tuki
Vastuiden ja raportointiketjujen määrittely
Tietosuojavastaava/tietosuojaorganisaatio
Politiikat ja ohjeistukset sekä niiden jalkautus
Riskienhallinta
Sopimusten ja alihankkijoiden hallinta
Henkilöstön koulutus
Valvonta ja seuranta
Vuosikello
Jatkuva kehittäminen
Auditoinnit ja arvioinnit

Riskilähtöisyys

#tuki2018 #stöd2018

- Osa asetuksen vaatimuksista jää mm. tietoturvan luonteesta johtuen melko yleiselle tasolle, jättäen tulkinnanvaraa esimerkiksi tietoturvan tason määrittelyyn
- Rekisterinpitäjän vastuulle jää viime kädessä päättää esim. tiedon suojaamiseen käytettävien kontrollien järeydestä ja arvioida niiden riittävyys
- Vaatii tulkintaa, mutta tuo myös joustavuutta ja mahdollisuuksia
- Valittavien toimenpiteiden ja suojauksen perustuttava riskiarvioon, käsiteltävien henkilötietojen luonteeseen, käytettävissä oleviin resursseihin ja teknologian tasoon
- Tilivelvollisuuden periaate täydentää asetuksen vaatimuksia, mitoittaa kontrolleja ja ohjaa toimimaan riskilähtöisesti
- Riskianalyysit välttämätön apuväline rajallisten resurssien tehokkaaseen kohdistamiseen
- Päätösten perusteet ja dokumentointi osa osoitusvelvollisuuden toteuttamista.

Sisäänrakennettu tietosuoja

#tuki2018 #stöd2018

Tietosuojan ja tietoturvan huomiointi ja sisään rakentaminen prosessien ja järjestelmien suunnittelussa

- ✓ Henkilötiedon keruun ja käsittelyn minimointi
- ✓ Käyttäjäpiirin tehokas rajaaminen
- ✓ Säilytysaikojen määrittely ja vanhentuneen tiedon poistaminen
- ✓ Pseudonymisointi
- ✓ Anonymisointi
- ✓ Kryptaus
- ✓ Tietoturva

Minimivaatimusten täyttämisestä kohti lähtökohtaista ja ennakoivaa tietosuojan huomiointia

Hallintajärjestelmä

#tuki2018 #stöd2018

Sisältää ainakin kolme tasoa:

1. **Politiikka *(Policy)***
    - Muodostaa yritysjohdon kannanoton tietoturvallisuuden ja tietosuojan puitteille ja linjauksille sekä vastuille.
2. **Periaatteet *(SOP – Standard Operating Procedure)***
    - Muodostavat kuvauksen käytännön toteutuksesta ja periaatteista. Standardilla ja periaatteilla tarkoitetaan organisaation omia määrämuotoisia toimintatapoja ja politiikka tarkempia periaatteita.
3. **Toimintaohjeet *(Guidelines)***
    - Muodostavat organisaation yksityiskohtaisen manuaal tietoturva- ja tietosuoja-asioiden käsittelyyn ja käytännön toimintaan.

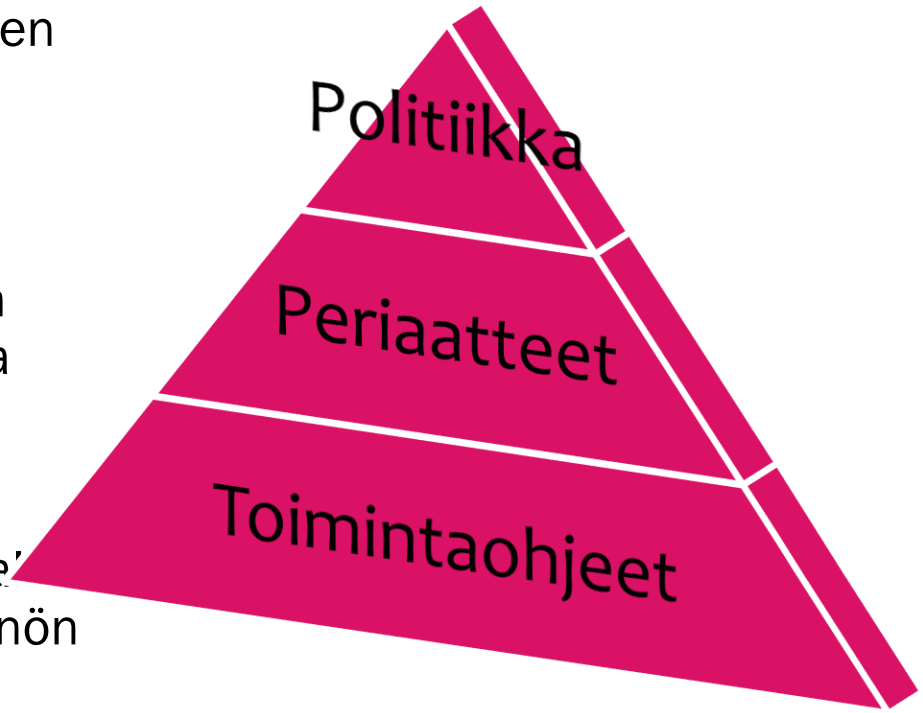

Esimerkki

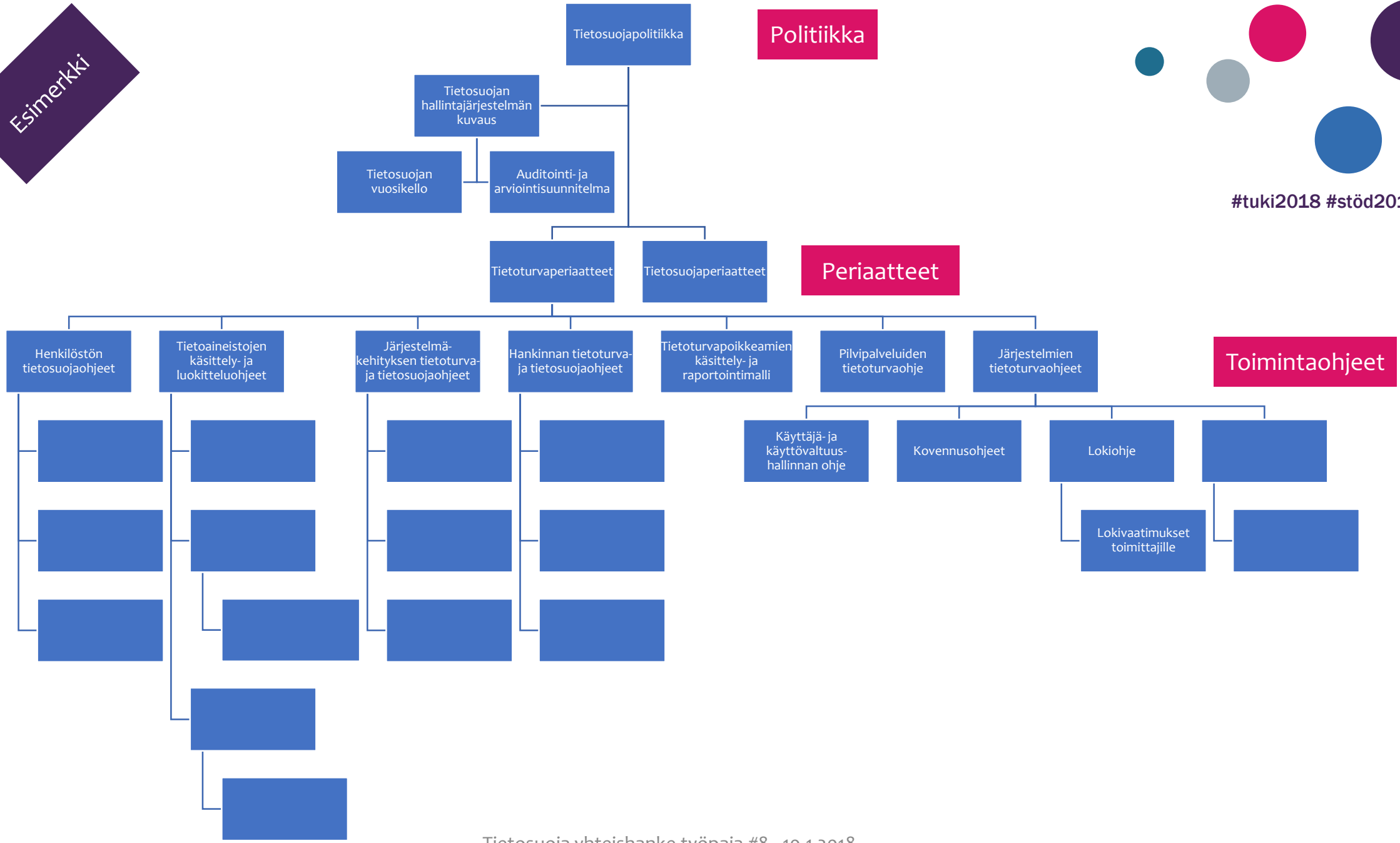

#tuki2018 #stöd2018

Tietosuojapolitiikka

#tuki2018 #stöd2018

- Rekisterinpitäjän on toteutettava tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa ja osoittaa, että käsittelyssä noudatetaan asetusta (24 artikla)
- Kun se on oikeasuhteista käsittelytoimiin nähden, -- rekisterinpitäjä panee täytäntöön asianmukaiset tietosuojaa koskevat toimintaperiaatteet (24 artikla)
- Organisaation johdon tulee osoittaa tukensa ja sitoutumisensa tietosuojan kehittämiseen julkaisemalla ja ylläpitämällä tietosuojapolitiikkaa
- Politiikka pyrkii osoittamaan tietosuojan merkityksen organisaation toimintaan ja johdon tahtotilan tietosuojan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi
- Politiikan tulee olla johdon hyväksymä ja allekirjoittama. Se tulee olla kaikkien työntekijöiden ja relevanttien kolmansien osapuolien saatavilla ja tiedossa.

Tietosuojapolitiikka

- Muodostaa organisaation tietosuojan kehittämisen ja ylläpidon selkärangan
- Tulee olla lyhyt ja selkeä
- Käytäntöä, jossa tietosuojaohjeet tms. yritetään liittää politiikkaan, tulee välttää
  - Liian pitkää politiikkaa ei lueta
    - Ohjeet käsittelevät yksityiskohtaisemmin tiettyjä spesifisiä alueita, joiden ohjeistus voi olla syytä päivittää useasti ja joka ei välttämättä ole relevanttia kaikille lukijoille – toisin kuin tietosuojapolitiikka

Tietosuojapolitiikka

#tuki2018 #stöd2018

- Politiikassa määriteltäviä asioita:
  - Tietosuojan määritelmä, sen kokonaistavoitteet ja kattama alue
  - Tietosuojan merkitys organisaation toiminnan kannalta ja oikeainlaisen toiminnan mahdollistajana
  - Organisaation johdon tahto ja tavoitteet
  - Tietosuojan kontrollitavoitteiden ja kontrollien viitekehys / implementointitapa
  - Tietosuojapolitiikan, periaatteiden, standardien ja vaatimusten määritelmä
  - Lainsäädännöllisten ja muiden säännösten asettamat vaatimukset
  - Osaamisen ja tietoisuuden lisäämisen periaatteet
  - Tietosuojaan liittyvät vastuut ja velvollisuudet sekä raportointikanavat
  - Viittaukset täydentäviin dokumentteihin ja muihin tietolähteisiin
- Kaikkea ei välttämättä dokumentoida kokonaisuudessaan politiikkaan, koska se pyritään pitämään mahdollisimman yleisellä tasolla ja riittävän lyhyenä

Standardit / periaatedokumentit

#tuki2018 #stöd2018

- Nämä ovat politiikkoja astetta yksityiskohtaisempia dokumentteja, jotka perustuvat politiikassa määritettyihin asioihin.
- Joskus näkee, että tämän tason ohjeet on nivottu yhteen politiikkadokumentin kanssa.
- Vaikka nämä ovatkin politiikoista johdettuja asioita ne tulee kuitenkin pitää erillään mm. seuraavista syistä:
    - jokaisella on oma käyttöalueensa ja kohdehenkilönsä
    - dokumenttien päivittäminen on helpompaa, toisin kuin silloin, jos kaikki ovat samassa dokumentissa
    - kukaan ei jaksa lukea monikymmensivuista tietosuojapolitiikkaa

Toimintaohjeet

#tuki2018 #stöd2018

- Menettely-/ toimintaohjeet ilmentävät tietyn tehtävän suorittamiseksi tarvittavia yksityiskohtaisesti kuvattuja vaiheita.
- Ne ovat yksityiskohtainen kuvaus toimenpiteistä, joita tulee noudattaa tietyn tehtävän suorittamiseksi. Politiikkaketjussa ne ovat viimeinen lenkki.
- Menettelyohjeiden tehtävänä on kertoa kuinka politiikkojen ja periaatteiden kuvaamat asiat / tehtävät tulee käytännössä suorittaa.
- Käytännöt on yleisesti hyväksytty synonyymi menettelyohjeille.
- Menettelyohjeet liittyvät läheisesti prosessikuvauksiin, jotka esittävät tietyn asian toteuttamiseksi vaadittavat toimenpiteet prosessin omaisessa muodossa.

Hyvän tietosuojadokumentaation vaatimukset

#tuki2018 #stöd2018

- Puhuttelee tarkoitettua lukijakuntaa
- On helposti saatavilla ja ymmärrettävässä muodossa
- Muodostaa loogisen kokonaisuuden siten, että ylemmän tason dokumentit luovat perustan alemman tason dokumenteille
- On koulutettu henkilöstölle
- Esittää asiat oikeaan sävyyn, ei pyri syyllistämään, vaan ohjaamaan ja neuvomaan

Tietosuojaperiaatteet henkilöstön näkökulmasta

#tuki2018 #stöd2018

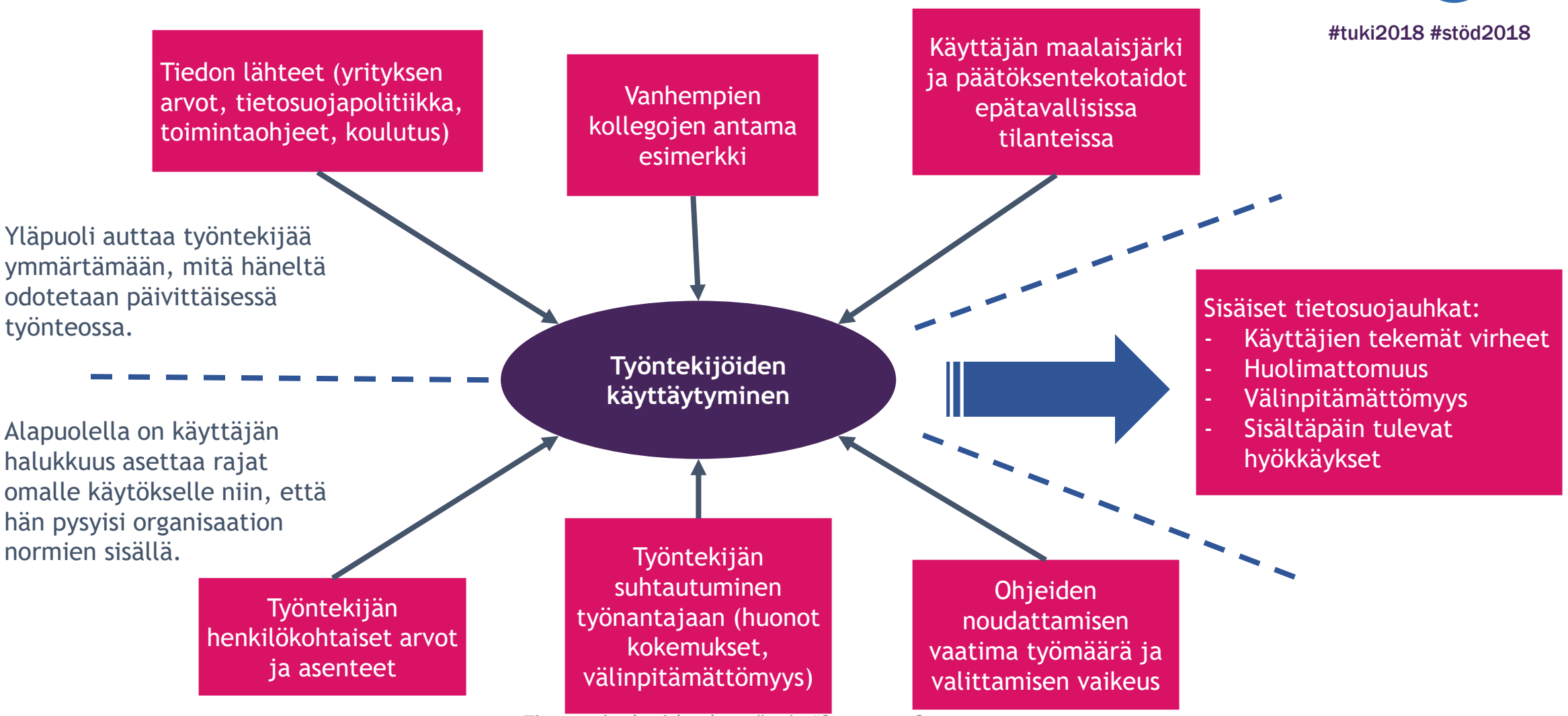

Lounastauko

1 h

Tietosuojan politiikat, periaatteet ja ohjeistukset

Tietosuojadokumentaatio 1/3

#tuki2018 #stöd2018

Tietosuojapolitiikka	Seloste henkilötietojen käsittelytoimista	Tiedonannot rekisteröidyille
Alihankinta-sopimukset	Henkilötietojen käsittelyn ohjeistus tietojenkäsittelijöille	Prosessien, analyysien ja toimenpiteiden dokumentointi

Tietosuojadokumentaatio 2/3

#tuki2018 #stöd2018

Riskienhallinta-periaatteet	Alihankkijoiden valintaa ohjaavat periaatteet	Alempitasoinen henkilötietojen käsittelyn ohjeistus
Tietoturvapolitiikka	Tiedonhallinta-politiikka	Käyttövaltuus- ja pääsynhallinta-politiikat
Lokipolitiikka	Varmistuspolitiikka	Tietosuojan vuosikello

Tietosuojadokumentaatio 3/3

#tuki2018 #stöd2018

Tietotilinpäätös	Tietovirtakaaviot	Prosessikuvaukset rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseksi
Häiriönhallinta-prosessi	Riskirekisteri	Prosessikuvaus tietoturvaloukkausten ilmoittamiseksi

Rooli- ja vastuukuvaukset

#tuki2018 #stöd2018

	Suunnittelu	Toteutus	Valvonta
Johto	Tietosuojastrategia Tietosuojapolitiikka	Budjetointi Vastuutus	Raporttien vaatiminen
Riskienhallinta / compliance / tietosuojavastaava	Riskianalyysit Auditoinnit Nykytilan arviointi Standardien ja ohjeistusten tuottaminen Kontrolliympäristö ja valvonta Henkilöstön koulutus	Riskianalyysit Auditoinnit Nykytilan arviointi Standardien ja ohjeistusten tuottaminen Henkilöstön koulutus	Kokonaisuuden mittaaminen ja raportointi Kontrollien toteuttamisen valvonta Hankesuunnittelu Projektien seuranta
Liiketoiminta-yksiköt / tiedon omistaja	Vaatimusanalyysi ja vaatimusten esittäminen Prosessien kuvaaminen Rutiinien kuvaaminen Käyttövaltuushallinta	Tietosuojakontrollien ja valvonnan vieminen osaksi työrutiineja Tiedon luokittelu Poikkeamien havainnointi ja eskalointi Käyttövaltuushallinta	Asiakaspalaute Käytännön palaute toimivuudesta Politiikkojen noudattamisen valvonta

Esimerkki

Rooli- ja vastuukuvaukset

#tuki2018 #stöd2018

	Suunnittelu	Toteutus	Valvonta
Tietoturva	Tietoturvaratkaisut tukemaan tietosuojaa	Tekniset suojausratkaisut Päivitystoimet Tietojärjestelmien valvonta	Suojausten toimivuuden testaus
Tietohallinto	Tietojärjestelmien käyttösäännöt ja perehdytys	Tietojärjestelmien kehitys	Teknisen valvonnan toteutus
HR	Henkilöstön kartoittaminen Rekrytointi	Henkilöstön tietoisuusohjelma	Koulutuksen suorittamisen seuraaminen
Henkilötietojen käsittelijä		Henkilötietojen lainmukainen käsittely Politiikkojen ja ohjeistusten noudattaminen Vaitiolovelvollisuus	Tietosuoja- ja tietoturvapoikkeaminen raportointi

Esimerkki

Seloste käsittelytoimista (30 artikla)

#tuki2018 #stöd2018

	Jokaisen rekisterinpitäjän ja tarvittaessa rekisterinpitäjän edustajan on ylläpidettävä selostetta vastuullaan olevista käsittelytoimista. Selosteen on käsitettävä kaikki seuraavat tiedot:
a)	rekisterinpitäjän ja mahdollisen yhteisrekisterinpitäjän, rekisterinpitäjän edustajan ja tietosuojavastaavan nimi ja yhteystiedot;
b)	käsittelyn tarkoitukset;
c)	kuvaus rekisteröityjen ryhmistä ja henkilötietoryhmistä;
d)	henkilötietojen vastaanottajien ryhmät, joille henkilötietoja on luovutettu tai luovutetaan, mukaan lukien kolmansissa maissa tai kansainvälisissä järjestöissä olevat vastaanottajat;

Seloste käsittelytoimista (30 artikla)

#tuki2018 #stöd2018

	Jokaisen rekisterinpitäjän ja tarvittaessa rekisterinpitäjän edustajan on ylläpidettävä selostetta vastuullaan olevista käsittelytoimista. Selosteen on käsitettävä kaikki seuraavat tiedot:
e)	tarvittaessa tiedot henkilötietojen siirtämisestä kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle, mukaan lukien tieto siitä, mikä kolmas maa tai kansainvälinen järjestö on kyseessä, sekä asianmukaisia suojatoimia koskevat asiakirjat, jos kyseessä on 49 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettu siirto;
f)	mahdollisuuksien mukaan eri tietoryhmien poistamisen suunnitellut määräajat;
g)	mahdollisuuksien mukaan yleinen kuvaus 32 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista teknisistä ja organisatorisista turvatoimista.

Tietosuojastrategia ja kehityssuunnitelma

#tuki2018 #stöd2018

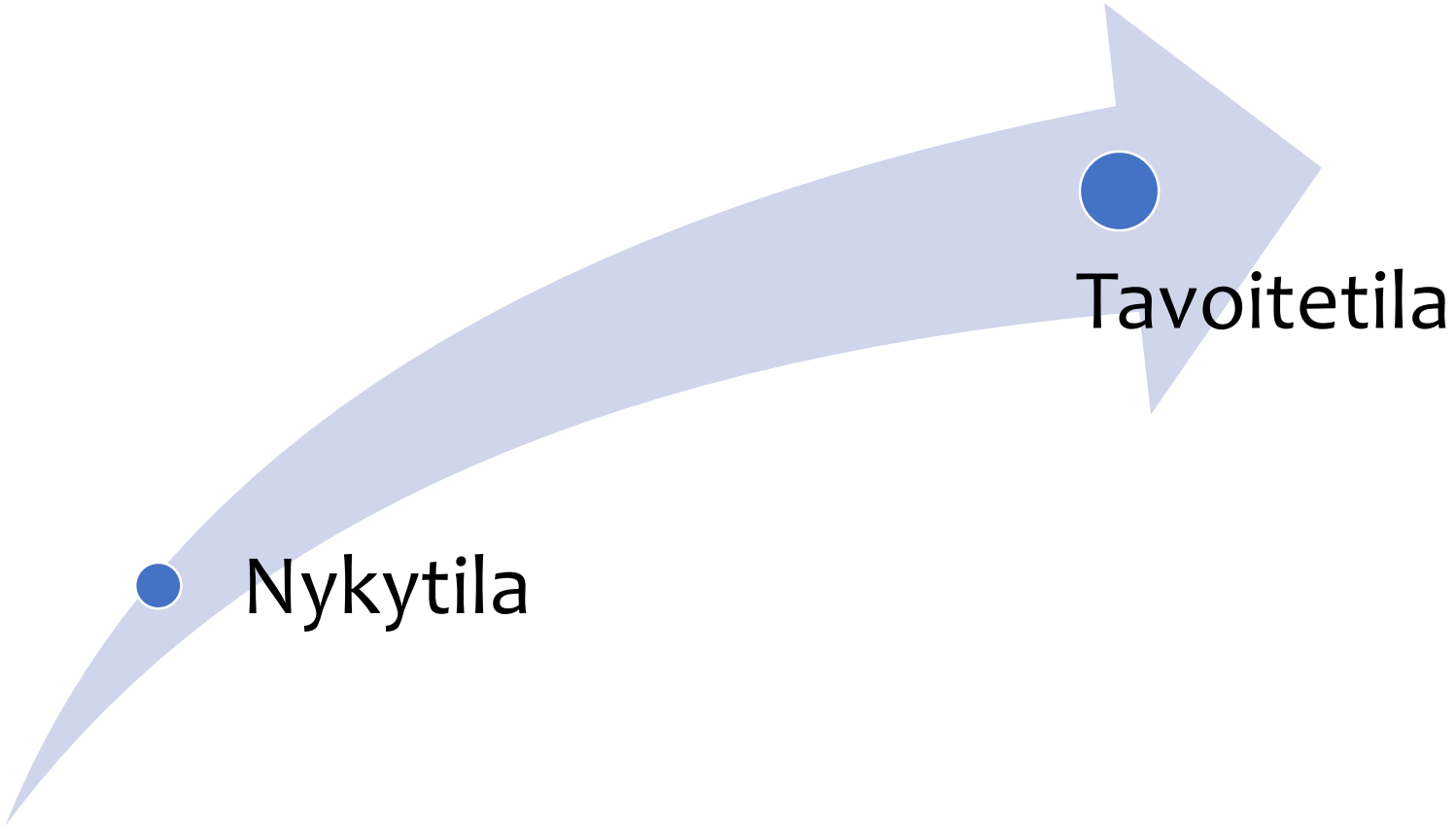

Tietosuojan vuosikello (esimerkki)

Esimerkki

- Toimintasuunnitelman laatiminen
- Tietosuojavastaavan koulutustarpeet

- Tietotilinpäätös
- Tietosuoja/tietoturvaryhmä
- Tietovirrat ylläpito
- Rekisteri-/tietosuojaselosteiden katselmointi ja päivittäminen
- Käyttövaltuutushallinta

- Toimintojen välinen yhteistyö
- Ohjeistusten, lomakkeiden ja mallipohjien päivittäminen
- Sopimusten läpikäynti
- Henkilöstön koulutus ja tietoisuus

#tuki2018 #stöd2018

- Kehittämishankkeet
- Vaatimusmäärittelyt
- Tietosuoja/tietoturvaryhmä

- Tietosuoja/tietoturvaryhmä
- Sisäisen tarkastuksen tukeminen
- Järjestelmä- ja muut hankkeet, DPIA-prosessin ylläpito

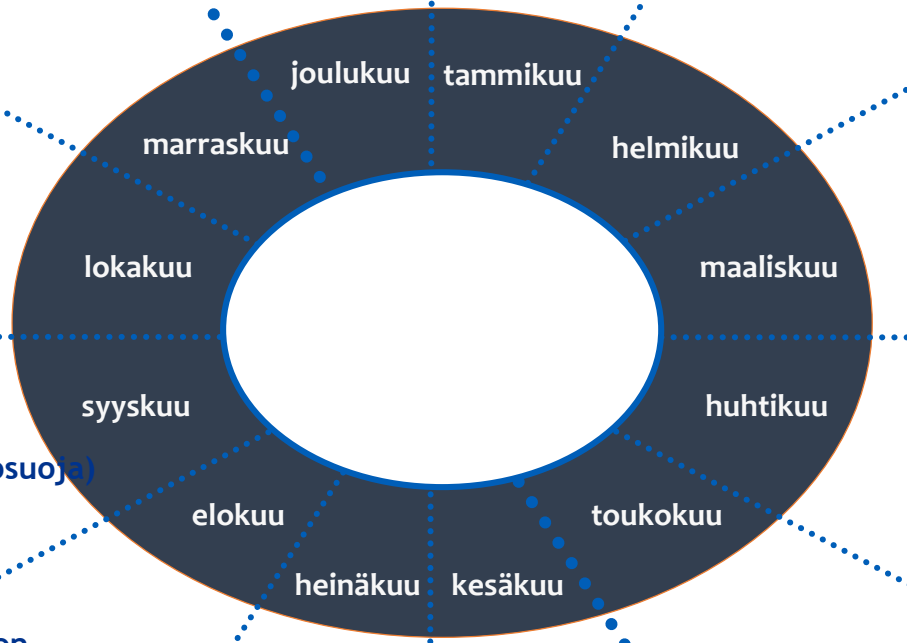

- Henkilökunnan koulutus (tietosuoja)
- Esimieskoulutus (tietosuoja)

- Tietosuojaohjeistus
- Henkilökunnan ja esimiesten koulutus

- Katsaus alkuvuoteen
- Loppuvuoden suunnitelmat
- Rekisterinpitäjät, tietohallinto, pääkäyttäjät
- Tietosuojainfo henkilöstölle

- Tietosuoja/tietoturvaryhmä
- Tietopyyntöjen käsittely ja vastaaminen
- Rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisessa avustaminen

- Dokumentaation katselmointi
- Dokumentaation päivittäminen

Riskienhallintaperiaatteet

#tuki2018 #stöd2018

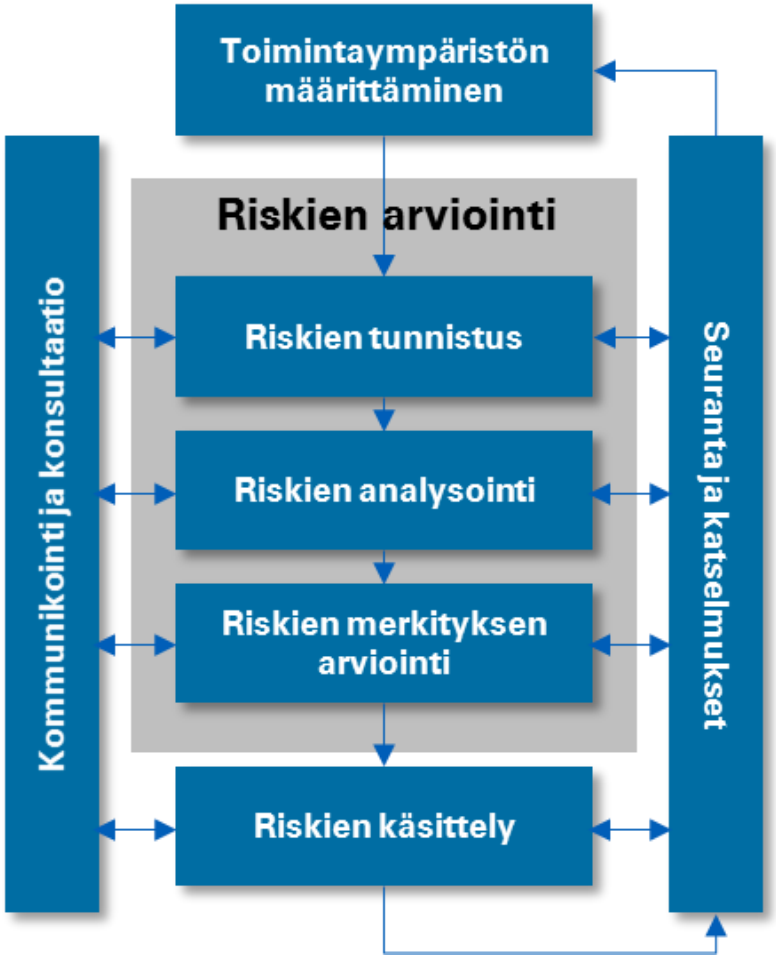

Henkilöstön koulutusohjelma

#tuki2018 #stöd2018

- Perehdytys
- Säännöllinen koulutus
- Tietoiskut

- Koulutusmenetelmät
- Roolipohjaisuus
- Seuranta

Käsittelyohjeet

#tuki2018 #stöd2018

- Roolikohtaiset työohjeet/ työmenetelmät, joihin tietosuoja sisällytettynä soveltuvin osin
- Alihankkijoiden käsittelyohjeet
- Tiedon elinkaaren eri vaiheisiin liittyvät käsittelykäytännöt

Auditointi- ja arviointisuunnitelma

#tuki2018 #stöd2018

1. Tietoturvan ja tietosuoja sekä riskien valvonta ja raportointi
2. Sisäiset ja ulkoiset auditoinnit
3. Tekninen valvonta
4. Toimittajien valvonta

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisen prosessi

#tuki2018 #stöd2018

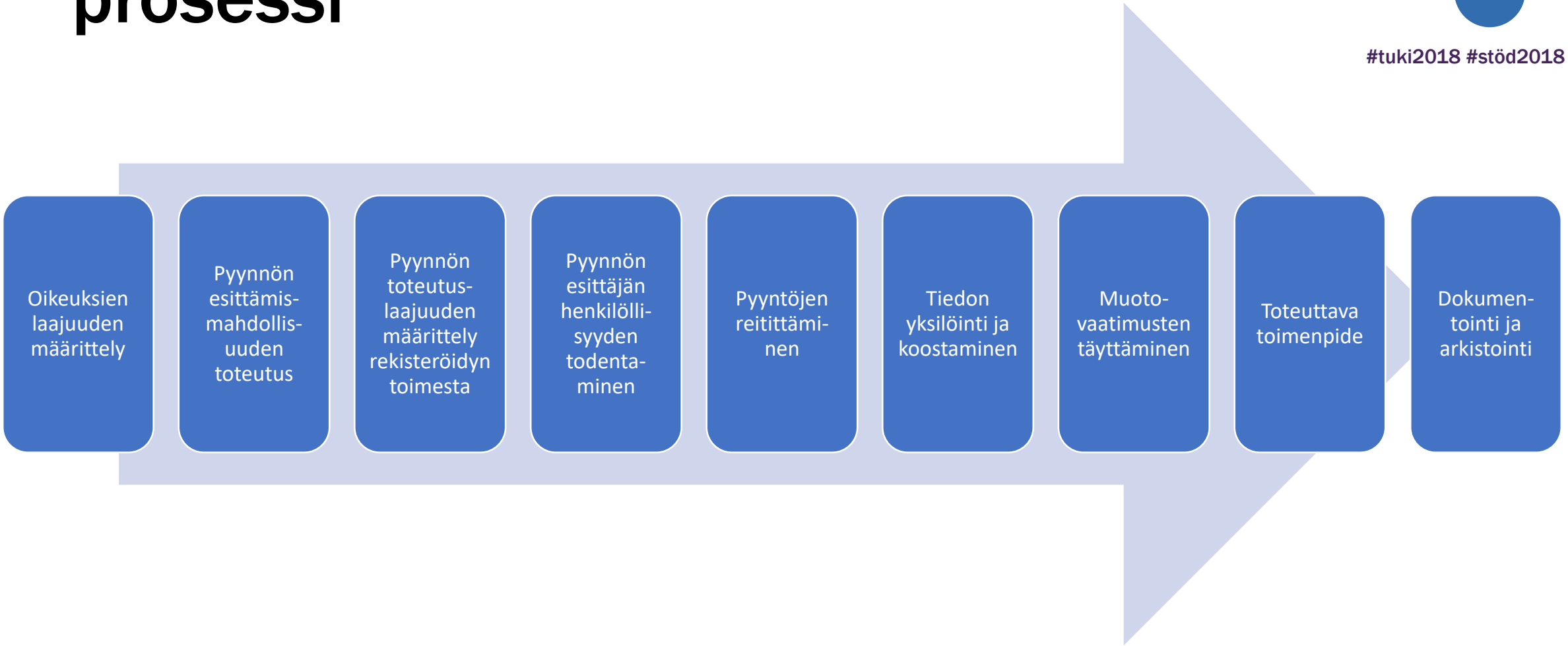

Hankintaprosessi

#tuki2018 #stöd2018

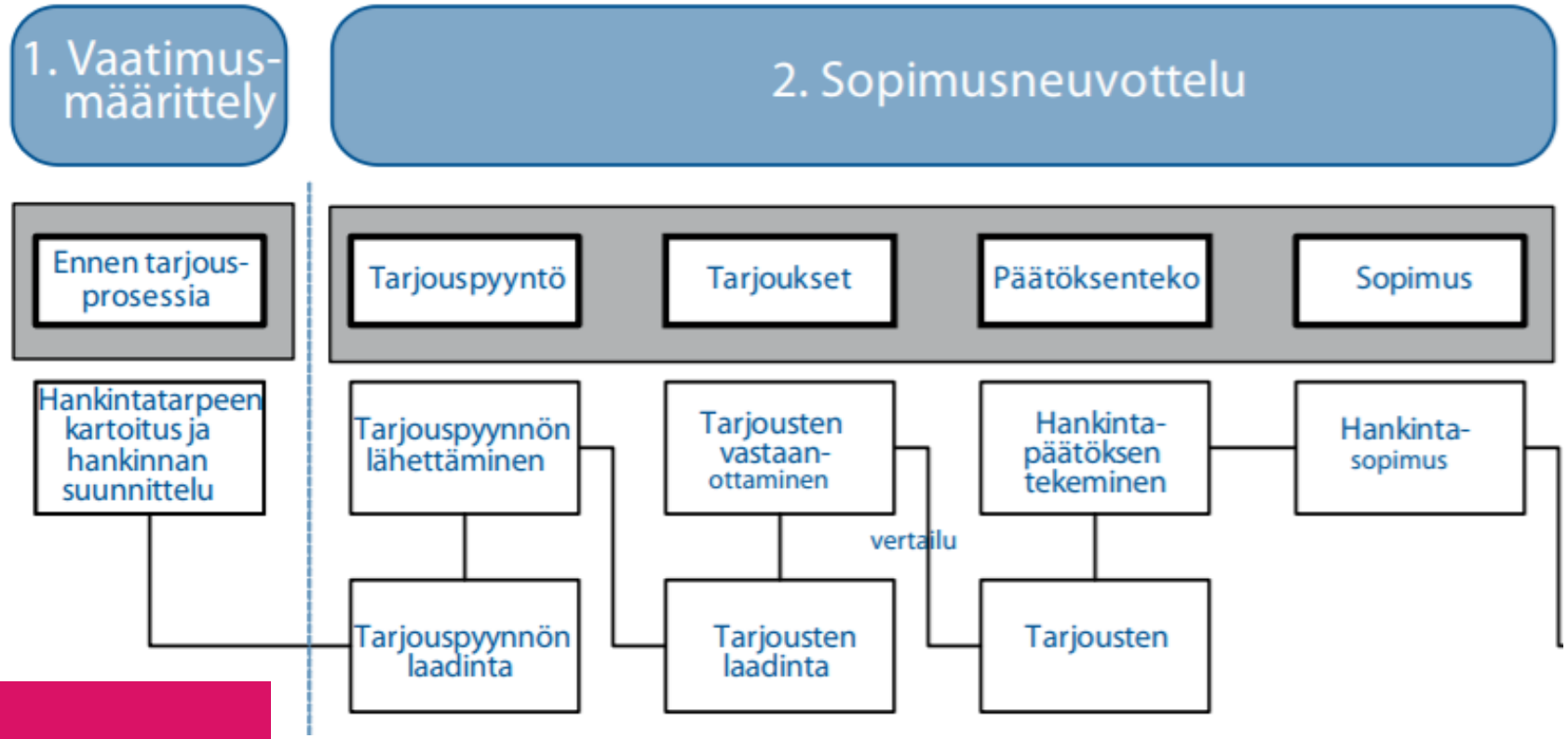

Alihankinta-sopimukset

Alihankkijoiden valintaa ohjaavat periaatteet

Käyttövaltuushallinta

#tuki2018 #stöd2018

- Identiteetin hallinta
- Käyttövaltuuksien hallinta
- Käytön valvonta

Poikkeamienhallinta

#tuki2018 #stöd2018

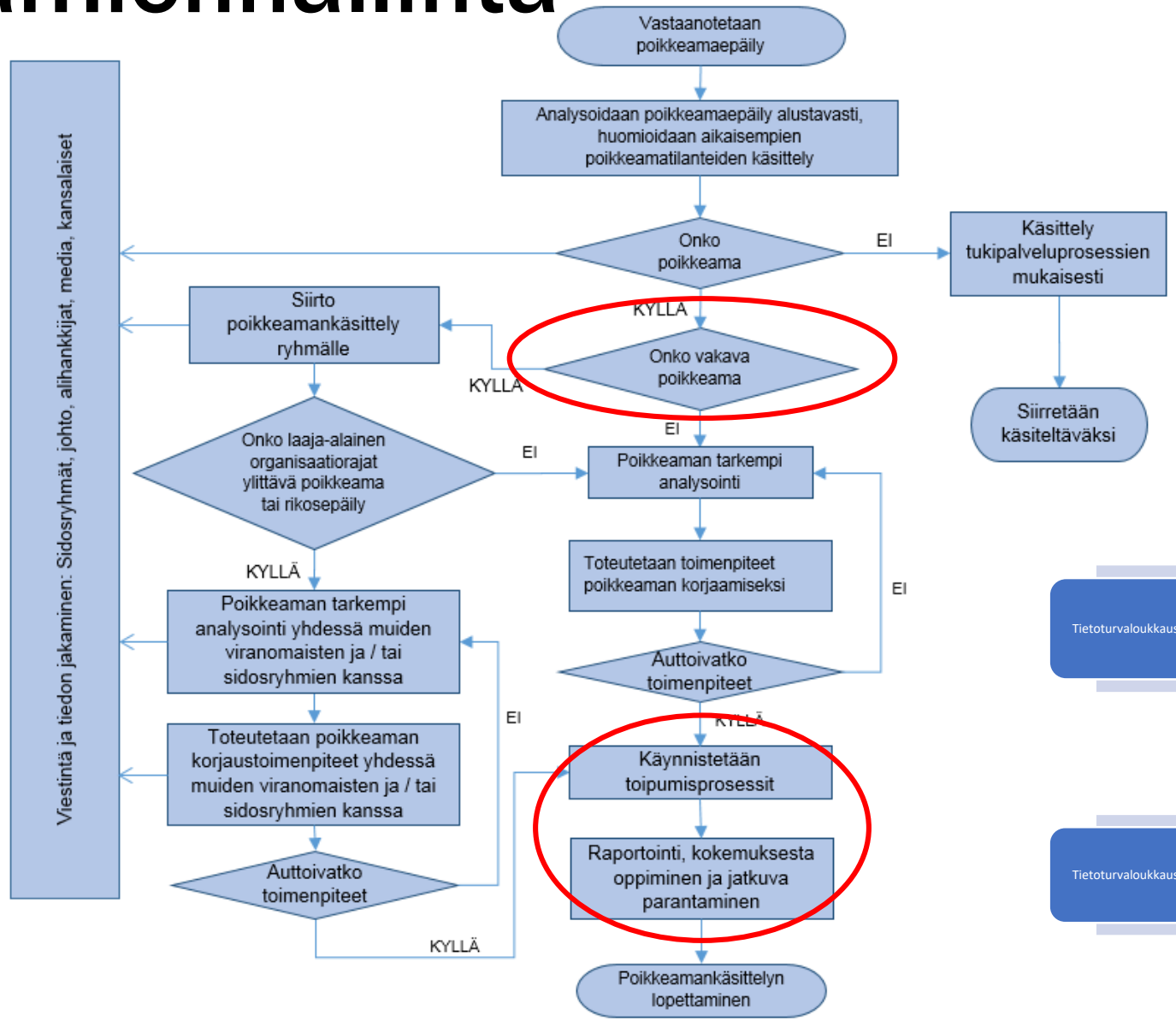

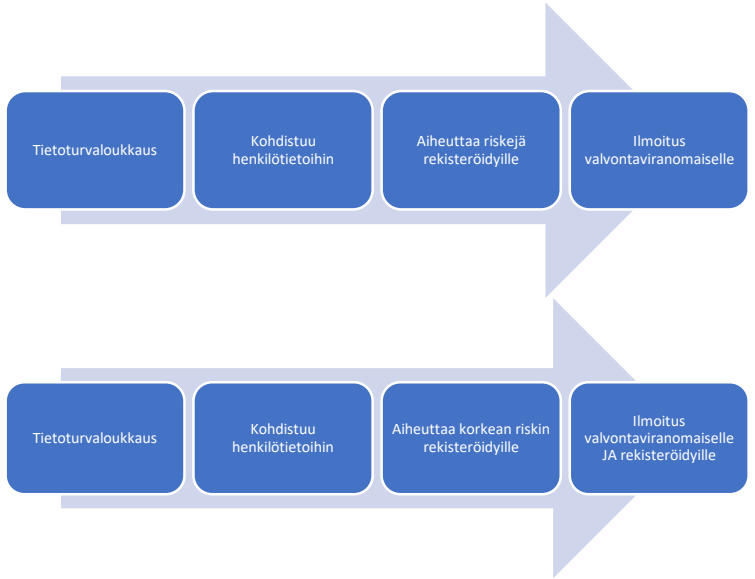

Ilmoitusvelvollisuus – päätöksentekoketju

#tuki2018 #stöd2018

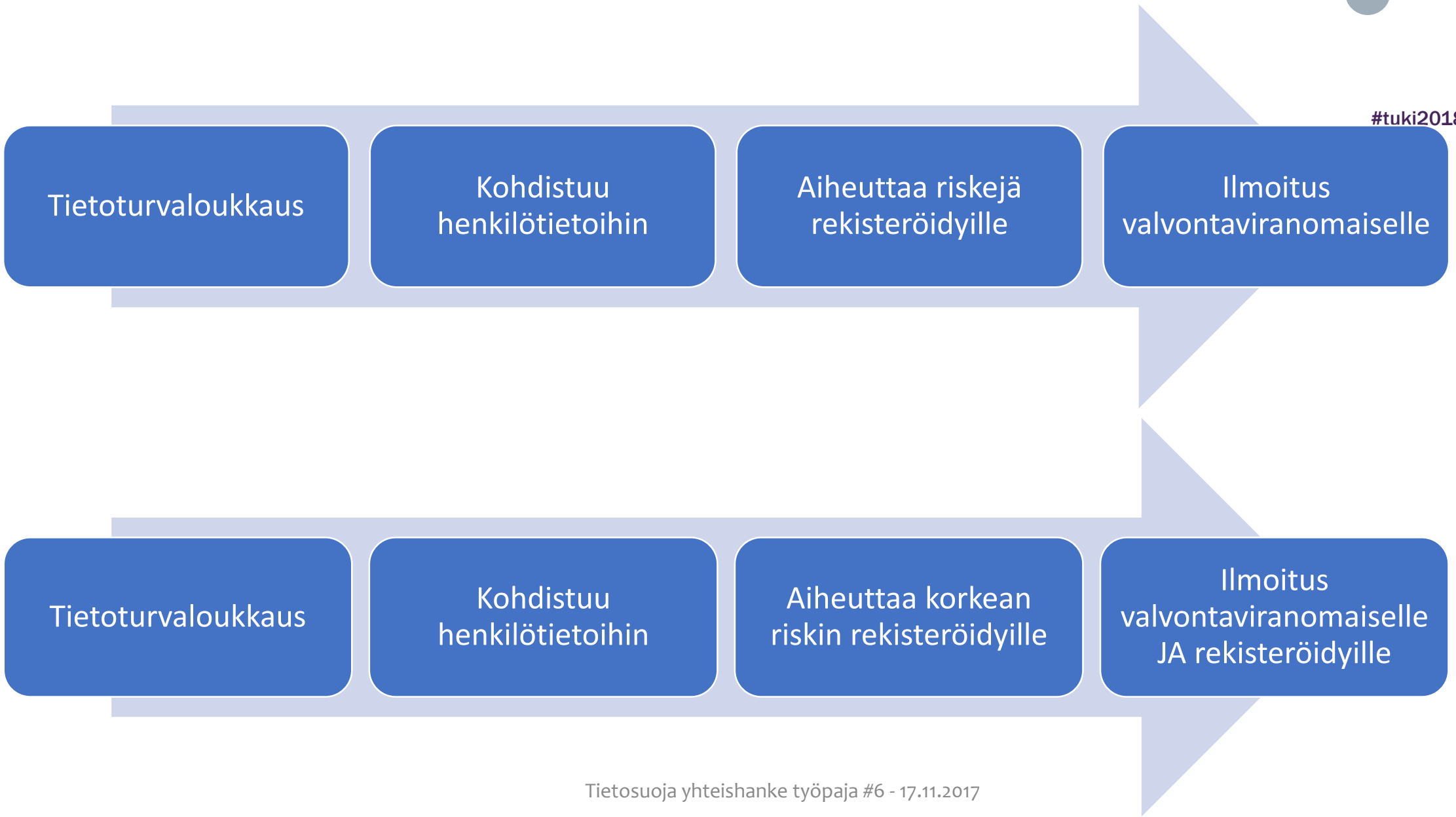

RYHMÄTEHTÄVÄ
Tietosuojan hallintamalli

Tietosuojan hallintamalli

#tuki2018 #stöd2018

- Miten tietosuojan hallintamalli on tällä hetkellä rakennettu organisaatioissanne?
  - Millaisista rooleista ja vastuista, prosesseista ja dokumentaatiohierarkiasta sekä näitä mahdollisesti tukevista teknologioista se koostuu?
- Miten hallintamallia tulisi kehittää tai sellainen luoda tämän päiväisen tiedon perusteella?
  - Mikä olisi teidän organisaatiollenne toimiva roolitus ja vastuujako?
  - Miten laatisitte dokumentaation omassa organisaatiossanne?

Lopuksi

Kertaus

#tuki2018 #stöd2018

1. Toimitamme linkin tilaisuuden palautekyselyyn ja materiaaleihin
2. Tee kotitehtävät – varmista että työpajassa käsitellyt asiat etenevät organisaatiossasi
3. Ilmoittaudu seuraavaan työpajaan kun laitamme sinulle linkin
4. Vastaa viikkoa ennen seuraavaa työpajaa toimittamaamme kyselyyn koskien kotitehtävien suorittamista
5. Katso Arjen tietosuoja-videot ja suorita nettitesti – huolehdi, että organisaatiosi huolehtii sen levittämisestä henkilöstölle viimeistään syksyn aikana – sekä kerää tiedot ja varmistaa, että henkilöstö katsoo sen ja suorittaa nettitestin hyväksytysti

KOTITEHTÄVÄ

Kotitehtävä – ulkoinen tiedonantovelvoite ja tietosuojan hallintamalli

#tuki2018 #stöd2018

1. Selvitä, miten ulkoisesta tiedonantovelvoitteesta on huolehdittu organisaatiossasi (artiklat 12-14).
    - Arvioi, toteutuuko tiedonantoihin liittyvät periaatteet riittävällä tasolla.
2. Varmista, että rekisteröidyille suunnatuissa tiedonannoissa on määritetty henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste (artikla 6).
    - Arvioi, onko oikeusperuste määritetty oikein.
3. Selvitä, millainen tietosuojan hallintamalli organisaatiossasi on muodostettu.
    - Tunnista tähän liittyvät politiikat, prosessit ja ohjeet
    - Arvioi niiden asianmukaisuutta ja riittävyyttä
    - Varmista, että politiikat, prosessit ja ohjeet on myös jalkautettu käytäntöön

#tuki2018 #stöd2018

Kysymykset materiaaliin liittyen voi osoittaa:

Timo Laakso
KPMG Cyber Security Services
+358 20 767 2025
timo.laakso@kpmg.fi

Kuntaliitto Kommunförbundet

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Valtori | Valtion tieto- ja viestintäteknikkakeskus

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Viestintävirasto